

Министерство образования Республики Саха (Якутия)
МОУО «Сунтарское улусное управление образования»
МБОУ «Туойдахская основная общеобразовательная школа»

Тема аата: Нордуот учурутаа - Иев Спиридонович Семенов

Толордо: Альберт Иванов 8 кылаас уерэнээччитэ.

Салайааччы: Анисимова Юлия Юриевна, педагог психолог МБОУ
«Туойдахской ООШ»

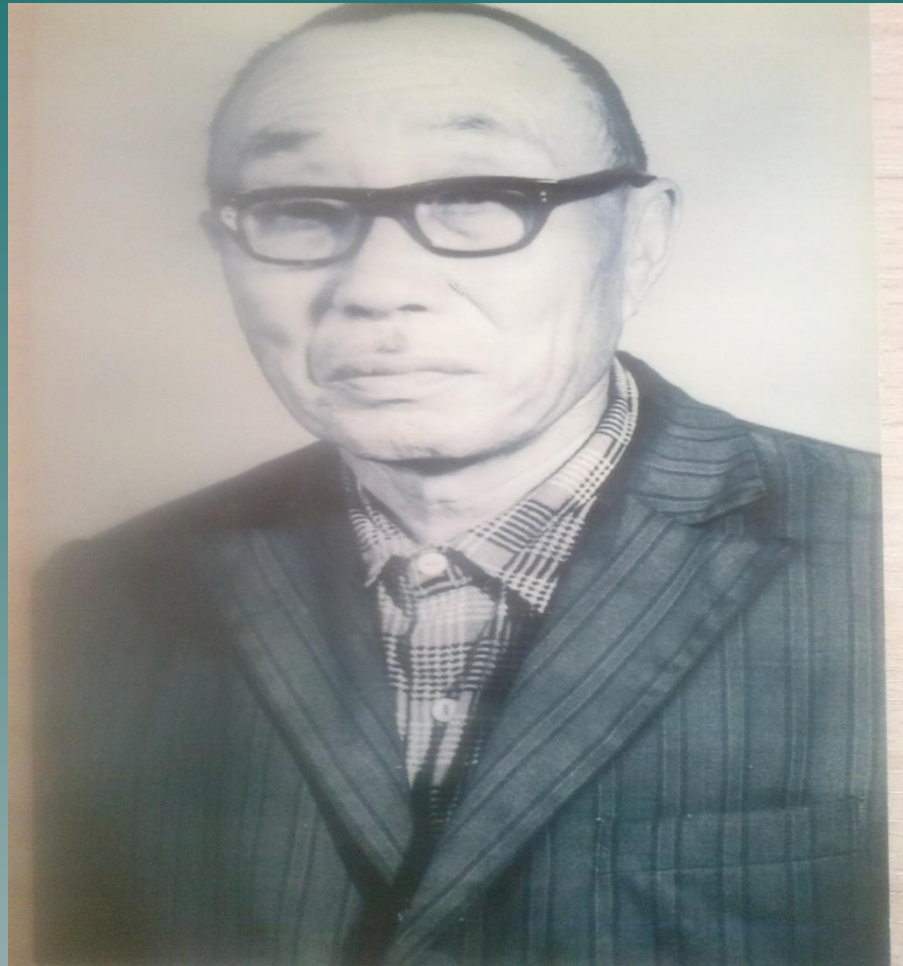
Улэм то5оостоо5о:

Бу орто туруу-баран дойдуга олох олоро кэлбит аналын, туох баар тосхолун дьону ийтиигэ, анаабыт, дьон норуот дириц махталын, убастабылын ылар дьонун дьоннордоохпут. Киһи бу орто дойдуга кэлэн ааһар сирдээ5и оло5о тумуктэннэ5инэ, кэнчээри ыччатыгар, дьон ейугэр-санаатыгар хаалларбыт ейдебулугэр кини утуе аата тыыннаах буолар.

Сыала : Туойдаах нэһилиэгин чулуу киһитин, дьонго - сэргэ5э сырдатыы;

Соруга:

- 1) Семенов Иев Спиридонович оло5о;
- 2) Сэрии кэмнэригэр.
- 3) Сэрии кэнниинээ5и оло5о.
- 4) Матырыйаал хомуйуута

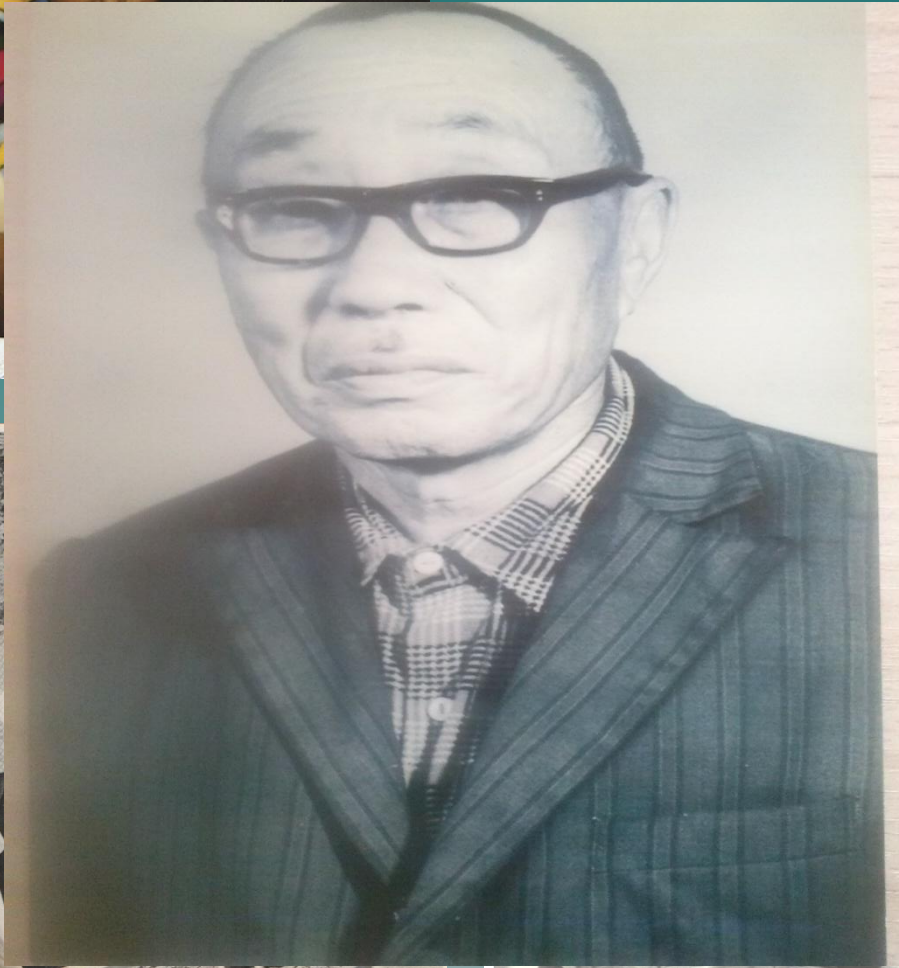
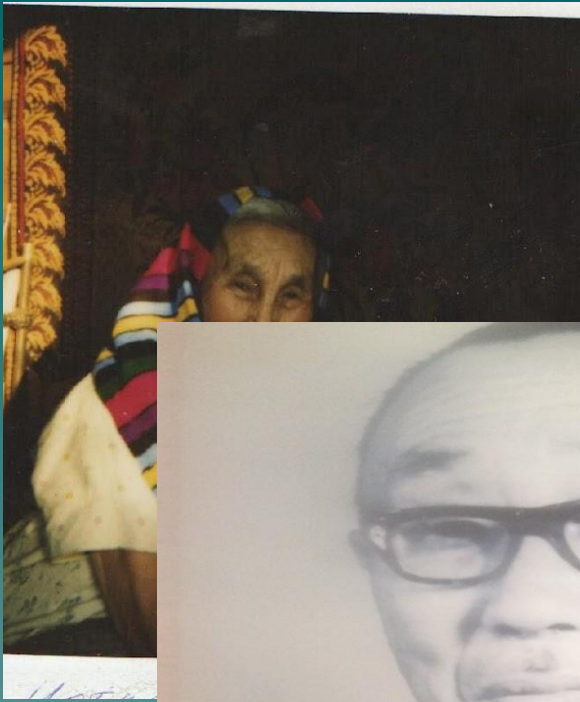
Семенов Иев Спиридонович Бечеех диэн аҕа уһуттан теруттээх – уустаах. Бечеех диэн аҕа уһуттан 2 уол оҕо тереебут – Никита уонна Спиридон. Никиитэттэн игирэ икки уол тереебутэ. Улахан хабырыыс – Куустээх Бечехов, кыра Хабырыыс – Даллаа диэн хос ааттаах эбит.

Спиридонтан Иев уонна Ксения диэн кыыс тереебуттэр. Семенов Иев Спиридонович 1914 сыллаахха бэс ыйын 7 күнүгэр Сунтаар оройуонун Хадан нэһилиэгин Туойдаах тубэтигэр тереебутэ. Бииргэ тереебут балта 1941 сыллаахха сэллик ыарыыттан елбутэ. Иев Сунтаарга сэттэ кылааһы бүтэрэн Булуугэ уерэнэн учуутал идэтин ылан кэлэр.

Отутус сыллар сацалара. Оччолорго тыа оскуолатыгар учуутал тийбэтин кыһаҕатыттан баара-суоҕа сэттэ кылаас уерэхтээх дьон учууталлыыр кэмнэрэ кэлэн ааспыт эбит. 1932 сыллаах күһүн Булуутээҕи педтехникуму саца бүтэрбит 18 саастаах эдэркээн уолу Иев Семеновы оройуоннааҕы уерэх салаата Тойбохой начальнай оскуолатыгар сэбиэдиссэйинэн анаан таһаарбыттар.

Иев Спиридонович дьийэ кэргэнэ.

Уйэлэргэ иһийэн турбут Аар тайҕаны уйгурдаан, атахтарын тыаһа ньиргийэн, кэннилэригэр хара хоруур суола хаалларан, сэттэ суусчэ киһи хаамсан испиттэрэ. Кинилэр ортолоругар биһиги кэпсиир учууталбыт Иев Спиридонович эмиэ баар. Уһун сатыы айан сылаалаах, сындаһаннаах. Онуоха эбии баран иһээччилэр улахан ацардара уерэһэ суох, биир да тылы нуччалыы билбэт колхозтаахтар эбит. Кинилэр дойдуларыттан арахсан букатын елуугэ баран иһэр курдук ыар санаа хам баттыыра. Хонук сирдэргэ харацаһа кулуһун оттон тигинэтэллэрэ. Элбэх кулуһун уота халлаацца сыдыаайа харбаһан, суоһа-суодала аар тайҕаны уйгуурдара, чугастааһы кыылга-суелгэ олоҕор кутталы уескэтэллэрэ. Кулуһун таһыгар, тохтобулларга Иев Спиридонович баран иһээччилэргэ дорһоонноох ааһыылары, санааларын кетеһер бэсиэдэлэри оцортуура.

Семенов Иев Спиридонович олобун, улэтин кэрчиктэрэ:

- ◆ Урут тутуу учаастак суох эрдэбинэ бэйэтэ тутууну ыыталыыра:
- ◆ 1944 с. кэлээт урукку идэтинэн учууталлаан барар, ыччат киэһээнни оскуолатыгар тохтоло суох улэлиир.
- ◆ 1946 с. Сунтаарга начальнай оскуоланы, 1948 с. интернат дьиэтин (билигин музей дьиэтэ), 1962 с. гарааһы туттарбыта.
- ◆ 1947 с. Туойдаахха, 1961с. Илимнииргэ начальнай оскуола туттарбыта.
- ◆ 1988 сыллаахха Сунтаар сэлиэнньэтигэр харах балыаһатын уруорсан арыттарар.

Иннэ даБатан этгэххэ, Иев Спиридонович бэйэтэ тереебут айылБатын дьицнээх патриота буолар. Кистэл буолбатах, билицци дьулусханнаах, сайдыылаах уйэ5э сир-дойду киэбэ-киэлитэ, киэц эйгэтэ салгынныын, уулуун уларыа турар. Ол барыта биһиги олохпутугар, доруобуйабытыгар улахан охсуулаах, алдыатылаах буолан иһэр. Булуу еруһун уута суһурдуллэн киһи доруобуйатыгар улахан буортулаа5а дакаастанан иһэргэ бобуллубута.

Ону сэргэ, ерус уута буортуйан балык, кыыл-суел уeskээһинэ эмиэ биллэрдик кэхтибит. Иев Спиридонович улахан балыксыт киһи этэ. Урут ерускэ кыһыннары, сайыннары балыктыыра. Кэлин алмаас хостооһунунан сибээстээн, улахан улэлэр ытыллыбыттарын кэнниттэн, Булуу еруһугэр кирдээх уу туһэриллэн, балык уeskээһинэ биллэ-кесте кэхтэн барбыта.

Бу иэдээни туоратар туһунан, Булуу еруһугэр кирдээх ууну Мирнэй предприятиеларыттан туһэриини ыраастыыр установакалары бүтэрэн быстыбыттарын, наһаа бытааннарын туһунан XIX партийнай конференция5а аан бастаан учуутал Иев Спиридонович уцсуу суруйбут. СРС Министрдэрин Советын Кунду металларга уонна алмааска кылаабынай управлениетын начаалынньыгын бастакы солбуйааччыта Е. А.Компансйцев манны кис хоһоонноох суругу ыппыта: «Билигин уп керулуннэ. Саца технология улэ5э киирэн бала5ан ыйын 1 кунуттэн кирдээх уу Булуу еруһугэр туһэрэ лаппа аччатыллыа5а. Онтон салгыы 1993 сылга ерустэргэ кирдээх кк туһэриилэрэ букатыннаахтык тохтотуллуо5а», диэн. Бастаан ол улахан чиновник эппиэтиттэн эрэл кыыма уeskээбитэ. Хомойуох иһин, Совмин уураахтар да, чиновниктар да суруктара билиццэ диэри толоруллубакка тураллар.

Иев Спиридонов айыл5а5а ыкса сибээстээ5ин кини тус бэйэтэ бэртээхэй садовод буолара биллэр. Кини 1968 сыллаахха биологияны уерэтэ сырытта5ына, биолог учууталлар республикатаа5ы курстарыгар Ленскэй оройуонун 1-гы №-ээх оскуолатын базатыгар ыцырбыттар. Ол курска сылдьан, кини оскуола биллиилээх биолога В.П.Рыжов, садовод П.Н.Осин лекцияларын, кинилэр практической бэсиэдэлэрин олус бол5ойон истибит. Дьэ ити курска сылдьыа5ыттан Иев Спиридонович бастаан дьиэтин таһыгар садоводствонан дьарыктанан барбыт. Ити курдук Иев араас дьикти уунээйилэри олордон, угус сыратын биэрэн туран, элбэх садовой уунээйилэри олордору ситиспитэ.

Туойдаахха баар дьиэтэ - уота

Сунтаарга баар уһаайбата.

20.12.1997 с. Туойдаах оркуолата тэриллибитэ
50 сылын көрсөр уөруулээх аһыллыгыта

Тумук

Дьэ ити курдук дэгиттэр идэлээх, бар-дьон итэҕэлин, ытыктабылын ылыан ылбыт норуот учуутала – Иев Спиридонович Семенов. Ол уһун кэм устатыгар, 50 сааһыттан оҕонньор буолуор диэри, олоххо баар итэҕэни, сыһаны-халтыны утары охсуһа сылдыбыт киһи.

Иев Спиридонович туруорсан астарбыт оскуолалара, суурэн-кетен туттарбыт дьиэлэрэ уунэр келуенэни эт-хаан еттунэн сайыннарарга, техниканы баһылыырга, атын да араас туһалаах уеруйэхтэргэ уһуйан, олоххо бэлэмнээх дьону иитэн таһаарарга ер сылларга туһалаабыттар.

Улуу Октябрь кыайбыт урдук ере кетеҕуулээх сылларыгар учуутал идэтин баһылаан тыһыынчаннан ыччаты иитиспит дьоллоох киһи. 55 сыл устата учууталлааһын, биһиги дойдубут исторической уйэтин улахан ацаарыгар улэлээһин, ордук киһини уерэтии, элбэх уларытыыларын керсееһун, бу мээндэ олох олоруу буолбатах диэн этиэххэ наада.

Уерэхтээһиццэ, кыраайы уерэтиигэ, тереебут Сунтаарын бар дьонугар олоҕун анаабыт педагогической улэ ветерана , улуус бочуоттаах гражданина Иев Спиридонович Семенов 2005 сыллаахха орто дойдуттан барбыта. Кини туһунан утуе ейдебул уйэлэргэ хаалыа, кини туруорсан астарбыт оскуолалара, тутан хааллартаабыт тутуулара, ууннэрбит мастер, суруйан хаалларбыт ыстатыйалара кини сырдык аатын ааттата туоруохтар.

Бол5омто5ут иһин
махтал!

